

Útban?

/Jegyzetek egy nemzedék indulásához/

A pozsonyi Madách könyvkiadó által 1980-ban "Hegközelítések" címmel kiadott ifjú költők és képzőművészek antológiájáról Varga Imre többek közt azt írja a Hango Világ 1981/5. számában:

"... Először az intézmények labirintusrendszeréből kikerülő bolyongás után kerül ki a napvilágra, ahol olvasóvá válik /.../ Az irodalompolitika idősebb tőlelelt morális intézmények természete pedig sokkal nehezebben kiismerhető mint a labirintusok törvénye /.../ s addig az ifjú literátor el nem ismerhetik, amíg one útvesztő folyosóit meg nem járja. Így hosszú időn át arra pazarolja erejét, hogy a napvilágra kerüljön és nem marad ideje és módja az önmagátábrázolásra." Varga e néhány sorban találóan mutat

az oroszországi magyar irodalmi utánpótlás "költségi mesterségének" /mellette megemlíti, mint sok helyütt, itt is "esztétikán kívüli követelményekkel is kötik"/ rákényszerét. Valóban úgy tűnik, az intézményrendszer olykor igyekszik mindent megtenni a kezdő írók hátrák érdekében, csak hogy ebbe a mindenbe sajnálatos módon beletartozik a "teljesítmény energiáj", indulatok időben történő leválasztása is. Az élmény kialakuló steril irodalmi közösségben aztán "testet ölthet az író, ha tud". Varga a "Hegközelítések" szerkesztője úgy beszél, mint aki már megjárta a labirintus útvesztőit. Ez jelent némi örefelé, még akkor is, ha a kijáratok érkezettek előtt a továbbvezető utak ugyanúgy az ismeretlen homályba vezetnek, mint a bejáratból. Márpedig az utak, csak döntés által válnak felismerhetőkké. Aki nem indul, sosem tapasztalhatja meg, milyen úton jár. Önmagában hiába ül az út, latolgat. Eképp szemlélve a dol-

gokat, az intézmények megkerülése által nyert jelentős energiatöbbletet és műfaji újszerűséget is ígérnek azon irodalmi összeállítások, melyek fiatal szerzői az 1982/83-as évben jelentkeztek írásaikkal egy-egy helyi kiadvány /Antológia, Iródia, Évkönyv/ oldalain. Ez a jelentkezés alig egy évvel azután történt, hogy Varga Imre említett recenziójában azt írta az irodalmi utánpótlásról, hogy mincs, nem létezik.

Az említett kiadványok közül méreteiben és hatókörében egyaránt legnagyobb jelentőségű az Iródia kiadványa, melyből jelenleg a negyedik szám megjelenésén fáradoznak a szerkesztők, Hodossy Gyula és barátai, valamint az ő munkájukat kiadói felelőséggel segítő Balla Kálmán és Karsai Katalin.

Az Iródia köré csoportosuló fiatalok eddigi munkáját nehéz lenne másként, mint alkotócsoporthéti tevékenységként értékelni. Annak ellenére, hogy sokszínű alkotótáborában már most felismerhető néhány határozott /ha még nem is egészen kialakult/ arcél, - így pl. a versszerző Patus Jánosó, a vers és prózaversíró Zsemberi Etelkéé, a verset és kritikát egyforma könnyedséggel író Krausz Tivadaré, a vers és próza felé is tájékozódni tudó Juhász Józsefé, a novellával és kritikával is próbálkozó Cs. Liszka Györgyié, a nagyszerű prózaírói alkattal rendelkező Talamon Alfonzé és az ugyancsak kiváló novellákkal jelentkező, bár nem szorosán az Iródia csoportjához tartozó Czákó Józsefé. Az Iródiát elsősorban mégis mint intézményi létformát helyettesítő közeget kell értékelnünk, amelyet alkotói saját maguk és nemzedéktársaik javára hoztak létre és munkáját egyfajta irodalmi műhelyként próbálják irányítani mind a mai napig. Munkájukkal az eddigiek folyamán is fényesen bizonyították, hogy képesek autonóm gondolkodási és cselekvési létformát kialakítani saját maguk részére, minden

felülről érkező, "atyáskodó segítség" nélkül. Teszik ezt azszal az igénnyel és igényességgel, amellyel elképzeléseik szerint tágitani képesek az önkifejezés szűkülő lehetőségeinek határait, hogy új, járhatóbb utakat találjanak, lakhatóbb földrészeket, élhetőbb világot teremtsenek. Mindehhez pedig a nyelvből, az első és talán egyben az utolsó lehetőségéből kívánnak maguknak eszközöket teremteni. Minden más eszköz híjjával a nyelv egyedül kell, hogy megteremtse azokat az értékeket és hagyományokat, amelyek a létezést /és a megmaradást/ a puszta vegetációnál méltóbbá teszik. A világ dolgainak tisztánlátására a 2. Iródia kiadvány két javaslatot is tesz /legalábbis az derül ki a programként is értelmezhető bevezető írásokból/. Az igényesség, egész csehszlovákiai magyar irodalomra kiterjeszthető követelményének betartását s az ehhez járulandó nyitottság és rugalmasság szemléletbeli eszköztárát.

Az Iródia "elsődleges célja feltétlenül irodalmunk megújítása és gazdagítása kell legyen /.../ nem tévedhetetlen, ezért tartózkodik rugalmatlan elvek, szentenciák, dogmák, örökérvényűnek vőlt elméletek kijelentésétől és vállalásától. Nem követel senkitől sem előre megfogalmazott gondolkodásmódot, alkotói módszertant, esztétikai értékrendi sablont. Az Iródia a rugalmasság, nyitottság, fejlődőképesség, EGYÜTTGONDOLKODÁS iskolája szeretne lenni."

Az Iródia alkotóközössége negyedévenkénti országos találkozón Érsekújvárott irodalmi előadásokat, vitákat és egymás munkáinak értékelését tűzte programjába az eddigiek folyamán. Továbbblépésük fontos követelménye lenne, ha ezeket a nagytalálkozókat egyének vagy kisközösségek rendszeres felkészülését igénylő munkája előzné meg, helyi, autonóm kisközösségekben. /Igy vált az Iródia egyik erős résztvevőgárdájává a galántai gimnázium mellett működő

alkotókör, amely önálló kiadvánnyal is rendelkezik/ Az autonóm alkotókörök megalakulása és munkája, hozzájárulhatna az irodalom intézményeken túli terjesztéséhez és népszerűsítéséhez is.

A jövő feladatainak mérlegelése, azonban nem áll ezen írás szándékában, mert bízunk benne, hogy az Íródia alkotóközösségét létrehozó ifjaknak, akik jelent tudtak maguknak teremteni, a továbbiakban sincs szükségük arra, hogy számukra a jövőt mások tervezgessék.

Molnár Imre

